

PRZEMYSŁ ODZIEŻOWY – WYZWANIA ŚRODOWISKOWE I SPOŁECZNE

Dynamiczny rozwój strategii tzw. „szybkiej mody” (*fast fashion*) przyczynił się do hiperkonsumpcji, która ukształtowała modę jako istotny mechanizm regulacji społecznej. Proces ten został oparty na wyróżniających się tendencjach, takich jak czerpanie inspiracji z gotowych wzorów i rozwiązań oraz dążenie do wolności wyboru i wyrażania swojego światopoglądu.

Wzrost produktywności w przemyśle odzieżowym oznacza *stosunek ilości wytworzonej oraz sprzedanej produkcji w określonym i rozpatrywanym okresie, do ilości wykorzystywanych lub zużytych zasobów wejściowych*. Dominującym czynnikiem rynku są sezonowe zmiany, wyznaczające kierunek w modzie, prowadzące do powstawania coraz to nowych kolekcji odzieżowych. Wprowadzenie krótkich kolekcji przejściowych (*cruise-collections*) przyczyniło się do wzrostu zainteresowania konsumentów i jednocześnie spowodowało skrócenie cyklu życia odzieży. Dynamiczny rozwój opisywanego zjawiska jest określany jako *fast fashion*.

Analizując segment *fast fashion* możemy zauważyć, że produkcja oparta jest na dużych ilościach produktów, które w późniejszym czasie są dystrybuowane poprzez sieć międzynarodowej sprzedaży. Aby móc oferować odzież w niskiej cenie, producenci szukają miejsc na całym świecie, w których koszty produkcji będą niewielkie. Należy pamiętać, że niskie koszty produkcji często wiążą się z tym, że pracownicy nie są odpowiednio wynagradzani, a ich prawa nie są przestrzegane.

Zmiany zachodzące na całym świecie przyczyniły się do przyspieszenia tempa życia ludzi, co spowodowało niestabilność na rynku. W odpowiedzi na zmiany, przedsiębiorstwa koncentrują się na jak najszybszej produkcji i sprzedaży odzieży, tak aby każdy z etapów całego procesu został maksymalnie przyspieszony.

Sztucznie wykreowany i stosunkowo szybko zmieniający się rytm modowy ma na celu wywołanie potrzeb ponownego zakupu odzieży zgodnie z wyznaczonymi trendami. Oferowana odzież jest niskiej jakości, co wynika ze świadomego zabiegu producentów mającego na celu niejako „zmuszenie” konsumenta do nabycia nowej odzieży w jak najkrótszym czasie.

Wyzwania środowiskowe

Produkcja odzieży odbywa się w kilku kluczowych etapach. Cykl życia odzieży rozpoczyna się od pozyskania odpowiedniego surowca, a kończy na utylizacji (zużytego) wyrobu końcowego.

Przemysł odzieżowy w znacznym stopniu wpływa na środowisko naturalne, a intensywność i charakter tego procesu wynika z zastosowanego surowca. Produkcja odzieży i wyrobów tekstylnych jest możliwa poprzez użycie odpowiednich włókien. Istnieje w ogólnym ujęciu podział na włókna naturalne i chemiczne:

- włókna naturalne mają pochodzenie roślinne (bawełna, len, konopia, juta, ramia, kokos) lub zwierzęce, określane jako włókna białkowe (jedwabie, uwłosienie ssaków),
- włókna chemiczne są sztuczne (celulozowe) lub syntetyczne (poliestrowe, poliamidowe, poliakrylonitrylowe, poliuretanowe).

Produkcja włókien poliestrowych i bawełnianych w ogromnych ilościach stwarza zagrożenie dla środowiska naturalnego. Poliester wymaga wykorzystania substancji ropopochodnych do produkcji polimeru włóknotwórczego, co powoduje zwiększoną emisję gazów cieplarnianych, a ponadto włókna te zawierają śladowe ilości metalu ciężkiego i nie są biodegradowalne. Bawełna jest surowcem odnawialnym, jednak istotnym problemem dla środowiska jest znaczna ilość wody jaka zostaje przeznaczona na jej uprawę, a także stosowanie pestycydów, nawozów i środków owadobójczych.

Wykorzystanie ekologicznego surowca (lyocell, bawełna organiczna, len, juta, wegański jedwab, konopia) jest najbardziej przyjazne dla środowiska, jednak należy pamiętać, że odzież wykonana z przyjaznego dla środowiska surowca także może stać się szkodliwa dla środowiska w późniejszych etapach produkcji. Wynika to z zastosowania różnego rodzaju środków przeciwpalnych, zmiękczających, barwników lub wykonania nadruku na odzieży, który zawiera metale ciężkie. Należy również uwzględnić operacje suszenia i termicznego utrwalenia naniesionych już środków, ponieważ takie zabiegi są źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza.

Produkcja odzieży jest bardzo wymagająca, co wynika ze zużycia surowców naturalnych, ogromnej ilości wody, energii elektrycznej oraz środków chemicznych wykorzystywanych w

procesie. Jednym z przykładów znaczących konsekwencji produkcji jeansów znanej marki było to, że stosowana technika piaskowania odzieży powodowała śmiertelną pylicę płuc. Wykorzystanie znacznych ilości pestycydów i nawozów sztucznych podczas uprawy włókien naturalnych prowadzi do zanieczyszczenia gleby oraz wód, co przyczynia się do zanikania bioróżnorodności.

- W 2015 roku światowy przemysł odzieżowy był odpowiedzialny za zużycie 79 miliardów metrów³ wody, 92 milionów ton odpadów i 1715 milionów ton emisji CO₂ (co wynika z raportu *Pulse of the Fashion Industry* z 2017 r.).
- 29 grudnia 2020 r. Parlament Europejski opublikował dane wskazujące na to, że produkcja tekstyliów i odpadów tekstylnych ma ogromny wpływ na środowisko. Do produkcji jednego T-shirtu potrzeba aż 2700 litrów wody, ta sama ilość wody pitnej wystarczy jednej osobie na 2,5 roku.
- Produkcja odzieży i obuwia jest źródłem 10% ogółu emisji gazów cieplarnianych na świecie.

Wyzwania społeczne - prawa człowieka

Przemysł odzieżowy oraz społeczne problemy wynikające z modelu biznesowego *fast fashion* stały się wyzwaniem dla zrównoważonego rozwoju. Raport *Business of Fashion* z 2021 r. przedstawia indeks zrównoważonego rozwoju, który ma na celu monitoring działań na rzecz transformacji środowiskowej i społecznej.

Istnieje wiele przypadków łamania praw człowieka, przejawiających się m.in. w pracy przymusowej, pracy dzieci, ograniczaniu wolności przemieszczania, niewypłacaniu godnych wynagrodzeń i dyskryminacji. Współczesne niewolnictwo ma miejsce w każdym regionie świata. Uzyskanie rzetelnych danych i sprawowanie kontroli jest jednak skomplikowaną kwestią w przypadku branży odzieżowej.

Szacuje się, że w 2020 r. 160 milionów dzieci wykonywało pracę w różnych sektorach gospodarki na całym świecie, a ich znaczna liczba jest zmuszana do pracy na każdym etapie łańcucha dostaw w branży odzieżowej.

Według raportu *Business & Human Rights Resource Center* (2021) Kambodża, Myanmar, Filipiny, Bangladesz i Etiopia to państwa, w których 9.843 pracowników przemysłu odzieżowego nie otrzymało pełnych wynagrodzeń, świadczeń i odpraw.

„Marki odzieżowe są mocno zamieszane we wszechobecne naruszenia praw człowieka w ich łańcuchach wartości [...]. Jako jeden z przykładów, nadużywają one swojej siły rynkowej, aby dążyć do coraz niższych cen, aby fabryki odzieży działały na niskich jak brzytwa marżach i ograniczały prawa pracownicze. Tymczasem marki wypłacają swoim udziałowcom miliony. Bezwzględne praktyki marek na rzecz maksymalizacji zysków również sprawiają, że rządy niechętnie wprowadzają i egzekwują odpowiednią ochronę pracy, ponieważ nieuchronnie zwiększają one koszty produkcji” – *powiedziała Neva Nahtigal z Międzynarodowego Biura Clean Clothes Campaign.*

Bibliografia

Rudnicka A., Koszewska M., *Uszyte z klasą. Przemysł odzieżowy wobec wyzwań społecznych i środowiskowych*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2020 [Dostęp: 09.06.2021].

Sempruch K., *Marka w kształtowaniu zachowań nabywczych konsumentek odzieży segmentu fast fashion*, Poznań 2010 [Dostęp: 10.09.2021].

Szpura A., *Jak zmienić świat? Czyli co dobrego możesz zrobić dla planety*, Warszawa 2019 [Dostęp: 10.06.2021].

Źródła internetowe:

Clean Clothes, Campaign, <https://www.cleanclothes.pl/index.php> [Dostęp: 09.06.2021].

DW, <https://www.dw.com/pl/unicef-152-miliony-dzieci-musz%C4%85-pracowa%C4%87/a-49140822?fbclid=IwAR1qRzwcEGmTJAEYLnZkxSEs245BfNW8ZaKDzeLbPizds-rbvgiljzSAXi0> [Dostęp: 08.06.2021].

Ekowymiar, <https://ekowymiar.pl/jaki-wplyw-na-srodowisko-ma-produkcja-ubran/> [Dostęp: 08.06.2021].

Encyklopedia Zarządzania,

<https://mfiles.pl/pl/index.php/Produktywno%C5%9B%C4%87?fbclid=IwAR3UtzGTrqLRL87-RqcYy69uibOgT7mkGOAuWvyk2GRacSfHABG4-dHvKL8> [Dostęp: 18.07.2021].

Fairtrade Polska, https://www.fairtrade.org.pl/aktualnosc/odpowiedzialny-i-zrownowazony-przemysl-odziezowy/?fbclid=IwAR0wim7I3PpRew_hSnjM3nAVWdf9ZJ_A9zNidb_j4HqhuBmrXWV-0SZxVoQ [Dostęp: 17.07.2021].

K.W.JSW, https://nowakopalniawiedzy.pl/odpowiedzialna-moda/?fbclid=IwAR3_T-IScmM8ZtG3ZmdvMi6X5fouce1YvJDIVO7XoaFO5QINXr__NbwfZg [Dostęp: 10.06.2021].

PE, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20201208STO93327/wplyw-produkcji-tekstyliow-i-odpadow-tekstylnych-na-srodowisko-infografika> [Dostęp: 11.06.2021].

SmogLab, <https://smoglab.pl/toksyny-w-ubraniach-i-degradacja-srodowiska-taka-jest-prawdziwa-cena-fast-fashion/?fbclid=IwAR3C8C4hBdWK4k1q-Er9KxXbCh9-d7oTPtuYSnzWlbb080900jVJAy457W8#h-fast-fashion-i-ska-enie-w-d> [Dostęp: 11.06.2021].

SWPS, https://www.swps.pl/strefa-designu/blog/19892-etyczna-moda-czyli-jaka?fbclid=IwAR1TdAkX_akBSolf6eaqWu0LbiHsEFgTUI1qWzRMeitiXuK1H0SyPUHL8e4 [Dostęp: 10.06.2021].

UNICEF, <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/dla-mediow/160-mln-dzieci-jest-zmuszonych-do-pracy> [Dostęp: 17.07.2021].